

KARL BARTH op het Congres van den Wereldraad

HET was voor de vergadering van den Wereldraad zeker geen gunstige tijd, dat ze gedeeltelijk samenviel met de kroningsfeesten in Amsterdam. De belangstelling van vele buitenstaanders moest er wel enigszins onder lijden, mede door het accent, dat de dagbladers legde op de feesten. Ik zal zeker niet zeggen, dat deze vergadering als een nachtkaars is uitgegaan, maar wel, dat van het slot der vergadering nog maar weinig tot de meesten van ons is doorgedrongen. In het Weekblad van de Hervormde Kerk werd vóór de vergadering van den Wereldraad gewaarschuwd tegen overschatting en onderschatting. Ze mocht niet overschat worden, omdat ze geen wereldkerk is en dus geen regels kan stellen voor geloof, kerkorde, apostolaat, enz., die voor alle kerken geldigheid hebben. En ze mag niet onderschat worden, omdat er — naar het woord van Marc Boegner — een hoge profetische taak van den Wereldraad is, die niet hoog genoeg kan worden geschat.

Nu we achter de vergadering van den Wereldraad staan, is het m.i. nog nauwelijks mogelijk een duidelijk inzicht te krijgen in alles, wat gezegd, gedaan en besloten is. Ook wie gelegenheid heeft om de uitvoerige stencils van de vergaderingen te bestuderen, zal huiverig zijn om reeds nu een definitief oordeel uit te spreken over al wat er gebeurd is. Vooral wat dat ene punt betreft: de profetische taak. Er zijn er velen, die met belangstelling deze vergadering hebben gevolgd en die nu ook graag willen weten, wat het concrete resultaat is, ook in die profetische taak. Waar een beantwoording van die vraag m.i. bij den nu gegeven stand van zaken nog onmogelijk genoemd moet worden — bij gebrek aan officiële gegevens — richt zich onze aandacht voorlopig nog op flitsen uit den Wereldraad der Kerken. Dat is voor de hand liggend, omdat er zoveel stemmen geklonken hebben, die onze aandacht vasthouden. Ik denk aan de toespraken van den Amerikaan John Foster Dulles en van professor Hromadka uit Praag, waarover al heel veel te doen is geweest in verband met de houding tegenover het communisme. Prof. Kooyman schreef naar aanleiding van deze toespraken over: De oecumene op den tweesprong, omdat door deze toespraken, die nogal tegen elkaar ingingen, de Oost-West-politiek ten onrechte in het centrum werd gesteld. Hij zag daarin een belemmering voor het vervullen van de pastorale roeping der Conferentie in een geschokte wereld.

Deze flits: „Dulles-Hromadka” is van grote betekenis. Het is goed op de achtergronden er van te letten. Men kan er veel van leren in verband met de verhouding tussen Evangelie en politiek.

IN verband hiermee wil ik nu echter op een andere flits wijzen, nl. op het feit, dat Barth en Brunner op den Wereldraad toespraken hebben gehouden. Dat scherpt onze aandacht, omdat het van algemene bekendheid is, dat er nogal enige diep-ingrijpende verschillen bestaan tussen beide theologen. En onlangs is er nog een belangwekkende correspondentie gevoerd tussen Barth en Brunner naar aanleiding van Barth's houding tegenover het commu-

Dr. Karl Barth.

nisme. Men kan deze briefwisseling thans lezen in het pas verschenen geschrift van Barth: „Christliche Gemeinde im Wechsel der Staatsordnungen” (Dokumente einer Ungarnreise 1948). Het ligt voor de hand, dat deze discussie Barth-Brunner weer ten nauwste samenhangt met de problematiek-Hromadka (sterk door Barth beïnvloed) en des te interessanter is het om enige aandacht te wijden aan beider referaten. Zouden ze elkaar hier vinden of staat tussen beiden nog steeds het „Nein”, dat Barth vele jaren geleden Brunner toeriep, toen ze discussieerden over..... natuur en genade?

Barth's rede (Die Unordnung der Welt und Gottes Heilsplan) is door een goed persverslag wel voldoende bekend. Duidelijk zien we hier voor ons den man der kritische „Randbemerkingen”. Hij meent ter waarschuwing enkele dingen zeer duidelijk te moeten zeggen.

Als het gaat over Gods heilsplan, dan zullen wij bedenken, dat het daarin gaat om het reeds in alle majesteit opgerichte Rijk Gods en om Jezus Christus, die aan zonde en dood, duivel en hel hun macht ontnomen heeft. Gods heilsplan, dat is niet: de taak der kerken tegenover de wanorde in de wereld, dat is niet — als gevolg van deze

Wij hebben prof. dr. G. C. Berkouwer, hoogleraar aan de Vrije Universiteit, bereid gevonden in een tweetal beschouwingen in drukken te geven van het congres van den Wereldraad der Kerken, dat te Amsterdam is gehouden. Het doet ons genoeg onze lezers hierbij het eerste artikel van prof. Berkouwer, dat enkele gedachten groepeerde om de rede van Karl Barth te kunnen aanbieden. Het tweede artikel zal de rede van Brunner tot uitgangspunt nemen.

Zijn heerschappij niet aan ons overgedragen en wij kunnen deze boze wereld niet in een goede veranderen. Haar redding, die reeds geschied is, was niet ons werk en de Openbaring van haar redding in Christus' toekomst zal het evenmin zijn.

In deze beschouwingen klinken sterk door de gedachten, waarover ook te onzent reeds tientallen jaren strijd is gevoerd. Vanuit het werk Gods in Jezus Christus wil Barth ons tot de orde roepen en hij is doodsbenuwd voor Christelijke „marsroutes”. Onopgelost blijft daarbij de verhouding tussen deze antithese en de door hem gevraagde concrete gehoorzaamheid. Te meer waar Barth er met bevreemding op wijst, dat in het voorbereidend materiaal van den Wereldraad heel het problemencomplex: eigendom, grondbezit, grondrente, kapitaal, woeker en geld ontbreekt, alsof dit terrein „taboe” ware! Terwijl dit terrein toch juist beslissend gesteld wordt onder het N-Testamenteel alternatief: God of Mammon!

De vraag blijft onbeantwoord, wat Barth onder Christelijke marsroutes verstaat en ze is nog meer raadselachtig door deze kritiek op de voorbereiding van de economische paragraaf van den Wereldraad. Zit Barth hier niet met een caricatuur-complex, dat hem nog altijd parten speelt? In een discussie in Budapest (1 April 1948) noemde Barth partijen in het politieke leven een secundair verschijnsel van het staatsleven, een noodzakelijk kwaad, dat gemakkelijk een groot kwaad kan worden en dan vervult men z'n burgerplicht het beste door er zich van te distantiëren. Want Christelijke partijen zijn er niet, evenmin als een Christelijke staat (Budapest). Barth's argumentatie luidt: „Staat en partij zijn organen, waaraan allen kunnen deelnemen, zonder dat naar hun geloof gevraagd wordt.” Maar even daarna: „Een Christen zal zich bij die partij aansluiten, waarin hij het meest verwerkelijk ziet, wat wij als het streven naar den rechten staat beschreven hebben.” En de inhoud van den rechten staat is: orde, vrijheid, gemeenschap, macht en verantwoordelijkheid. Zitten we hier nu niet in den vicieuze cirkel? En wordt Barth's oppositie tegen Christelijke marsroutes niet bepaald door den angst voor..... Atlas, voor den hoogmoed dergenen, die zouden menen zelf de stad Gods te kunnen bouwen?

HET feit, dat er in ons land volgelingen van Barth zijn, die niet de Chris-

sen, dat het probleem van de Christelijke marsroutes eindelijk weer eens gesteld werd juist van de anti-Atlas-gedachte uit. Want dáárin is het ten diepste gefundeerd. Zeker, men kan van Christelijke marsroutes spreken en dan een casuïstiek van wereldhervorming bedoelen, een programma, waar Jesaja's woord (Immanuel) op slaan zou als een inslaande bliksem. En dat dit gevaar allerminst denkbeeldig is, zal, ook na de referaten op den Wereldraad, niemand kunnen tegenspreken.

Maar als we de verhoudingen scherp in het oog vatten, dan is er niet alleen dat Atlas-gevaar, maar er is nog een ander probleem, nl. dat der concrete gehoorzaamheid. Welke woorden men gebruiken wil, is betrekkelijk onverschillig („Christelijke marsroutes” maakt het al wat simpel; het gaat om diepe problemen), maar men zal niet den indruk mogen wekken alsof een „programma” ons als zodanig reeds doet tui-melen in het Atlas-gevaar. Dat hangt maar van dat „programma” af. Woorden als „programma” en „beginstel” zijn in den laatsten tijd sterk gedevalueerd en dan gecritiseerd. Ze zijn voortdurend vereenzelvigd met een begrenzing van Gods vrijheid en soevereiniteit en werden zo voor velen tot summum van ongerechtigheid (Dippel). En tegenover deze programma's en beginselen werd dan gewezen op de „concrete gehoorzaamheid”. Het is nodig, dat we uit deze verwarring uitkomen. En het is goed, dat we met ons zelf beginnen en dat we in woord en practijk laten zien, dat beginselen geen constructies kunnen zijn van ons denken, waarmee we in een verworden wereld nog menen iets te kunnen bereiken, maar dat dit „begin” alleen z'n zin kan hebben in de concrete gehoorzaamheid. Er zijn symptomen, die er op wijzen, dat men daar weer iets meer van gaat verstaan. Aan ons allen de taak in voorzichtigheid en geloof dit proces der verheldering niet tegen te houden.

G. C. BERKOUWER.

Barth's rede (Die Unordnung der Welt und Gottes Heilsplan) is door een goed persverslag wel voldoende bekend. Duidelijk zien we hier voor ons den man der kritische „Randbemerkingen". Hij meent ter waarschuwing enkele dingen zeer duidelijk te moeten zeggen.

Als het gaat over Gods heilsplan, dan zullen wij bedenken, dat het daarin gaat om het reeds in alle majesteit opgerichte Rijk Gods en om Jezus Christus, die aan zonde en dood, duivel en hel hun macht ontnomen heeft. Gods heilsplan, dat is niet: de taak der kerken tegenover de wanorde in de wereld, dat is niet — als gevolg van deze taakvervulling — de Christianisering van de wereld, geen Christelijk Marshall-plan! De kerk is — aldus Barth — niet de voortzetting van de incarnatie, maar zij vertrouwt op het verzoeningswerk van Christus en op zijn opstanding uit den dood en op den Heiligen Geest en ten slotte op Christus' wederkomst. Barth verklaart er van geschrokken te zijn, dat in het voorbereidende materiaal zó weinig te merken is van deze fundamentele kennis, waarin toch ook voor de practijk alles besloten ligt. Alles — want Barth wil niet de phrase overnemen van de nationaal-socialisten, dat we thans in een onchristelijk, ja, nà-Christelijk tijdperk leven. Onzin! zegt Barth. Jezus Christus is opgestaan en zal wederkomen! We moeten weer terug naar het éne nodige: aan het werk te gaan met de bede om Gods barmhartigheid. Dominant is in dit alles de herinnering aan wat reeds geschied is, nl. door Gods heilsplan. Wij hebben geen toren te bouwen tot in den hemel. En wij hebben geen lichtjes te ontsteken, waar net grôte Licht ontstoken is. En aan het slot van zijn rede herinnert Barth aan het woord van Jesaja: „Beraadslaagt een raad, doch hij zal vernietigd worden. Want hier is Immanuel" (Jes. 8 : 10). Het gaat niet om een moeilijke worsteling op wèg naar een overwinning, maar om het uitgaan van de overwinning van onzen Heer. We moeten niet doen, alsof wij nu eens zullen verrichten, wat God reeds gedaan heeft.

* * *

IK denk wel eens: als een onbekende deze rede van Barth zou hebben gehouden, zouden niet de reactie anders

Maar even daarna: „Een Christen zal zich bij die partij aansluiten, waarin hij het meest verwerkelijk ziet, wat wij als het streven naar den rechten staat beschreven hebben." En de inhoud van den rechten staat is: orde, vrijheid, gemeenschap, macht en verantwoordelijkheid. Zitten we hier nu niet in den vlieuzen cirkel? En wordt Barth's oppositie tegen Christelijke marsroutes niet bepaald door den angst voor..... Atlas, voor den hoogmoed dergenen, die zouden menen zelf de stad Gods te kunnen bouwen?

* * *

HET felt, dat er in ons land volgelingen van Barth zijn, die niet de Christelijke partijen verwerpen, wijst op een onopgelost probleem. Juist wie bij de rede van Dulles z'n hart heeft vastgehouden (met zijn „morele principes, die nodig zijn om den strijd te winnen" en met zijn „brede strategie" voor de kerk, met z'n twee grote beginselen: het geloof in de zedelijke wet en menselijke waardigheid) zal wel den toets willen aanleggen aan de Christelijke marsroutes. Dat dit nodig is, zien we bij de rede van Dulles, als hij verklaart, dat de zedelijke beginselen in al de grote religies aanwezig zijn, maar dat de Christenen geloven, dat Jezus Christus de zedelijke waarheid heeft geopenbaard. Als ik denk aan Dulles, Barth en Hromádka, dan vermoed ik, dat Barth zeer bevreesd zal zijn voor „Amerikanisering" van den Wereldraad en er zijn referaten gehouden in Amsterdam, waarvoor Barth's referaat klinken moet als een cri de conscience (Atlas!).

Maar tegelijkertijd ware het te wen-

overwinning van onzen Heer. We moeten niet doen, alsof wij nu eens zullen verrichten, wat God reeds gedaan heeft.

* * *

IK denk wel eens: als een onbekende deze rede van Barth zou hebben gehouden, zou dan niet de reactie anders geweest zijn? Zou men haar dan wel concreet genoeg gevonden hebben? Zou men haar dan niet te fundamenteel gevonden hebben in de herinnering aan wat reeds geschied is in Jezus Christus? Maar er wordt naar Barth altijd gelulsterd en als ik allerlei Amerikaanse stemmen beluister en gadesla allerlei plannen, die soms „in het Koninkrijk Gods” zo maar gemaakt worden, dan is het inderdaad goed om naar deze „herinnering” te luisteren. Want het is waar, dat men Gods heilsplan en wat wij nu gaan doen, dikwijls van elkaar losmaakt. En men kan dan zo propagandistisch spreken en schrijven, alsof het — nu ja — om een menselijke organisatie gaat. Ik lees heden (dat heeft niets met den Wereldraad te maken) het ontstellend bericht in de krant, dat de Youth for Christ-beweging met twee wereldcongressen in 1949 voor Nederland zich ten doel stelt: 200.000 bekeerlingen en een bijbelschool. Als men nu toch gaat rekenen, waarom dan niet 300.000? Wat is dit voor taal? Men moet dan niet achteraf zeggen, dat men di' wel goed bedoelt. Men kan — zonder erg er in te hebben — spoedig de allure aannemen van een Atlas, die het hemelgewelf moet torsen, een figuur, waarvoor Barth den Wereldraad aan het begin sterk gewaarschuwd heeft.

* * *

HET trok in dit verband sterk de aandacht, dat Barth opnieuw een tegenstelling maakte tussen het rijk Gods en het rijk van door ons als goed beschouwde ideeën en principes. We hebben ons — aldus Barth — niet te bezinnen op bepaalde „Christelijke marsroutes”, maar we hebben te leven in concrete gehoorzaamheid jegens den levenden Heer. Anders komen we weer met een program van bepaalde partijen, klassen en naties. We hebben geen systeem van maatschappelijke en politieke principes te bieden. Die bestaan niet: er zijn slechts Christelijke beslissingen als demonstraties en tekenen van de hoop op de onbeweëlijke stad, die God bouwen zal. God heeft